Werkproces Vrijstelling van de Leerplichtwet artikel 5 sub b Gemeente Amsterdam
Versie 1 juli 2026

Vooraf
Dit werkproces beschrijft de taken van Leerplicht Amsterdam op het moment dat ouders van leerplichtigen een beroep op vrijstelling volgens artikel 5 sub b van de Leerplichtwet doen. Het werkproces is opgesteld in lijn met de missie en visie van Leerplicht Amsterdam: ieder kind heeft recht op ontwikkeling en onderwijs en Leerplicht zet zich hier actief voor in. Het werkproces borgt dan ook zoveel mogelijk het leer- en ontwikkelrecht van kinderen en jongeren.

Vrijstelling 5 sub B:
Op grond van "overwegende bedenkingen" kunnen ouders beroep doen op vrijstelling van de verplichting om hun kind in te schrijven op school en ervoor te zorgen dat het kind de school geregeld bezoekt. Wanneer ouders een beroep doen op vrijstelling artikel 5 onder b van de Leerplichtwet, toetst de leerplichtambtenaar of voldaan is aan de voorwaarden zoals beschreven in artikel 6 van de Leerplichtwet en de jurisprudentie. De vrijstelling ontstaat van rechtswege, de leerplichtambtenaar neemt geen besluit, wijst niet af en beschikt niet. Ouders kunnen niet in bezwaar gaan tegen het niet ontstaan van de vrijstelling.

Stap 1: Beroep op vrijstelling:

Ouders kunnen een beroep op de vrijstelling artikel 5 sub b doen door middel van een kennisgevingsformulier. Dit kennisgevingsformulier kunnen ze downloaden op de website: Vrijstelling van leerplicht door geloof of levensovertuiging | Gemeente Amsterdam, invullen, uitprinten en sturen naar het antwoordnummer van Leerplicht Amsterdam.

Volgens de wet kunnen ouders ook zelf een kennisgeving indienen (schriftelijk of via e-mail). Hierbij moeten ouders een overzicht indienen waarin zij hun bedenkingen tegen de scholen, die binnen redelijke afstand van hun woning zijn gelegen, concreet aangeven en kort toelichten.

Op de gemeentelijke website wordt vermeld dat:
- Een beroep op de vrijstelling op tijd ingediend moet worden: minimaal 1 maand voordat een kind leerplichtig wordt en daarna elk jaar voor 1 juli.
- Er geen vrijstelling mogelijk is als een kind eerder op een school ingeschreven is geweest,

Stap 2: Administratieve verwerking

- Alle schriftelijke kennisgevingen worden gescand in de postkamer en gemaild naar het algemene e-mailadres 5.1, 2, e @amsterdam.nl.
- De kennisgevingen (schriftelijk en digitaal ontvangen) worden vanuit het algemene e-mailadres per e-mail doorgestuurd naar de juiste 5 sub b specialist.
- In de werkinstructie van de ondersteuners wordt opgenomen naar welke 5 sub b specialist zij de kennisgeving kunnen doorsturen. Dit is op basis van het stadsdeel waar het kind woont en onder welk leerplichtteam het valt.

Stap 3: behandeling door de leerplichtambtenaar:

3.1: Aanmaken werkproces 5 sub b in JVS.

1. Het werkproces in JVS wordt door de LPA gestart zodra de kennisgeving door de LPA is ontvangen. De datum waarop de gemeente de kennisgeving heeft ontvangen (per post of per mail) neem je op in JVS. Vanaf deze datum gaat de redelijke termijn van 20 werkdagen voor afhandeling van de kennisgeving lopen.
2. De LPA stuurt een ontvangstbevestiging naar de ouders.
3. Na het aanmaken van het werkproces in JVS mail je de kwaliteitsadviseur 5 sub b van K&I 5.1, 2, e met de link naar het JVS dossier:
    - De kwaliteitsadviseur K&I monitort de ontwikkelingen in de casussen. Bijvoorbeeld op proces: wordt het werkproces goed gevolgd? En op inhoud: Hoeveel vrijstellingen ontstaan er wel/niet, hoeveel schoolinschrijvingen volgen er wel/niet?
    - De kwaliteitsadviseur K&I heeft geen actieve rol in het werkproces, de LPA is eigenaar van het dossier.

Krijg je vragen van ouders over het beroep op de vrijstelling, maar ontvang je geen kennisgeving? Verwerk de vraag en het antwoord in het jongerendossier, maar maak geen werkproces 5 sub b in JVS aan.

3.2: Toetsen beroep op de vrijstelling 5 sub b:

Op het moment dat de gemeente Amsterdam een kennisgeving ontvangt met een beroep op vrijstelling van artikel 5 onder b wordt getoetst of deze voldoet aan de vereisten. De 5 sub b specialisten toetsen de kennisgeving op onderstaande punten:

1. **Controle juistheid en volledigheid ingediende documenten:**
   In de kennisgeving moeten de volgende gegevens van de jongere zijn opgenomen:

- BSN-nummer
- Naam, geboortedatum, geslacht, adres, woonplaats, postcode
    - Ontbreekt 1 of meerdere van bovenstaande gegevens? Informeer de ouders hierover. Zij hebben de mogelijkheid om binnen 2 weken een nieuwe kennisgeving met de ontbrekende informatie aan te leveren.
- Hebben beide ouders/wettelijke vertegenwoordigers/feitelijk verzorgers het document ondertekend?
    - Als het document door slechts 1 ouder/wettelijk vertegenwoordiger is ondertekend kan je de kennisgeving in behandeling nemen MITS je geen zwaarwegende indicatie hebt dat de andere ouder het niet eens is met het beroep op de vrijstelling.
- Of er eerder een beroep op vrijstelling van de leerplichtwet is gedaan voor dit kind.

Gezinscheck (geen toetsingscriterium):

- Zijn er meer kinderen in het gezin die leerplichtig zijn, ingeschreven staan of hebben gestaan op een school of onderwijs volgen of hebben gevolgd.
- Zijn er andere/eerdere kennisgevingen voor vrijstellingen aangevraagd door de ouders (kan ook artikel 5 sub a of c of artikel 15 zijn geweest).

2. **Controle op tijd ingediend:**

- Bij een eerste kennisgeving: Eén maand voordat de jongere leerplichtig wordt (artikel 6 Lpw).
- Bij herhaalde kennisgeving: Elk jaar voor 1 juli van het volgende schooljaar.
    - Doen de ouders te laat een beroep op de vrijstelling? Dan ontstaat deze niet van rechtswege.

3. Controleer schoolinschrijving:

- Op het kennisgevingsformulier kunnen ouders aanvinken dat het kind in het jaar voorafgaande aan de dagtekening van deze kennisgeving, niet geplaatst is geweest op een school/onderwijsinstelling die behoort tot een richting waartegen bedenkingen worden geuit.
- Het is een formele eis dat het kind niet eerder stond ingeschreven op een type onderwijsrichting waartegen nu bezwaar wordt gemaakt. Als dit wel het geval is, ontstaat er geen vrijstelling van rechtswege.
    - Als een kind op een school stond ingeschreven op 4 jarige leeftijd, dan ontstaat de vrijstelling niet van rechtswege.

4. Controleer verklaring kennisgeving (arrest Hoge Raad)

- Ouders dienen te verklaren dat zij overwegende bedenkingen hebben tegen alle richtingen van het onderwijs gelegen binnen redelijke afstand van de woning.
- Ouders dienen bij tegen alle binnen redelijke afstand van de woning gelegen scholen hun bezwaren kenbaar maken. Dit wordt vaak in de vorm van een lijst gedaan.
- ook een lijst te overleggen om hun bedenkingen tegen de scholen, die binnen redelijke afstand van hun woning zijn gelegen, concreet aan te geven en toe te lichten.
    - Is er een school binnen redelijke afstand (6 km voor po, 20 km voor vo) waartegen geen bezwaar wordt gemaakt, dan ontstaat de vrijstelling niet van rechtswege.

1 Bevat de aangeleverde informatie van ouders onvoldoende onderbouwing van de bedenkingen van ouders waarom de beschikbare (openbare) scholen niet geschikt zijn, dan ontstaat de vrijstelling niet van rechtswege. Houd hierbij ook rekening met het arrest van de Hoge Raad van 21 april 2026:
    - In Amsterdam is er altijd een school voor openbaar onderwijs (po en vo) binnen de redelijke afstand van de woning die gehanteerd wordt.

2 Voor een inhoudelijke onderbouwing dienen de ouders aan te tonen dat het onderwijs van de openbare scholen wat godsdienstig, levensbeschouwelijk of maatschappelijk van aard is, niet objectief, kritisch en pluralistisch is.

Achtergrond:

Arrest Hoge Raad 21 april 2026

De Hoge Raad is van oordeel dat met betrekking tot openbare scholen alleen nog met succes een beroep kan worden gedaan op de vrijstellingsgrond als komt vast te staan dat het onderwijs op alle openbare scholen binnen redelijke afstand van de woning, voor zover dat onderwijs godsdienstig, levensbeschouwelijk of maatschappelijk van aard is, niet plaatsvindt op een objectieve, kritische en pluralistische manier. Het is niet aannemelijk dat

in Amsterdam geen enkele openbare school binnen een redelijke afstand aan deze verplichting voldoet.

Richting en inrichting
Volgens eerdere jurisprudentie is het ook van belang dat er wordt getoetst of de bedenkingen zijn gericht op de richting of de inrichting van het onderwijs. Gemeenten gingen verschillend om met de manier waarop dit werd beoordeeld. Door bovenstaand arrest van de Hoge Raad is er een nieuwe situatie ontstaan. De inhoudelijke beoordeling van de bedenkingen tegen alle scholen lijkt niet meer doorslaggevend, als duidelijk wordt dat de vrijstelling op één van bovenstaande gronden niet van rechtswege ontstaat.

Overwegende bedenkingen
Van overwegende bedenkingen kan alleen sprake zijn als de bedenkingen die worden aangevoerd:
- Verband houden met ernstige gemoedsbezwaren die berusten op een welbepaalde godsdienstige overtuiging of levensbeschouwing,
- Betrekking hebben op de richting en daarom de fundamentele oriëntatie, ontleend aan een welbepaalde godsdienstige overtuiging of levensbeschouwing, van het onderwijs en
- Voldoende concrete en voldoende zwaarwegende bezwaren betreffen die verband houden met onderwijs zoals een school dat kan bieden.

5. **Conclusie.**
   Als de kennisgeving niet voldoet aan één van bovenstaande punten, ontstaat de vrijstelling niet van rechtswege.

Stap 4: Brief aan ouders

De termijn voor een bericht aan de ouders is ten hoogste 20 werkdagen. Als er gegronde redenen zijn voor een langere termijn, dan deelt de leerplichtambtenaar deze termijn binnen 20 werkdagen aan de ouders mee.

4.1. Vrijstelling 5 sub b ontstaat van rechtwege:
Ouders ontvangen per brief de vrijstelling op grond van artikel 5 sub b. De vrijstelling is voor 1 schooljaar
geldig en moet jaarlijks vóór 1 juli opnieuw worden ingediend. De (interpretatie) van de wetgeving kan
wijzigen en ook het aanbod van scholen kan veranderen.

4.2 Vrijstelling ontstaat niet van rechtswege (verwijzen naar de juiste brief)
- Gezien bovenstaande punten is de verwachting dat er in Amsterdam geen vrijstellingen 5 sub b meer van rechtswege zullen ontstaan.
- De lpa stuurt de ouders een brief dat hun beroep op vrijstelling niet aan de wettelijke eisen voldoet en daardoor niet ontstaat van rechtswege. In de brief wordt een toelichting gegeven op het arrest van de Hoge Raad en de gevolgen op de

vrijstelling. Er zijn 2 verschillende soorten brieven voor het niet ontstaan van de vrijstelling:
    - **Brief vrijstelling 5 sub b ontstaat NIET: 1e beroep op de vrijstelling**
    - **Brief vrijstelling 5 sub b ontstaat NIET: herhaald beroep op de vrijstelling**
- Let op dat elke casus apart wordt beoordeeld op alle bovenstaande punten en dat elk van deze punten een grond kan zijn voor het niet ontstaan van de vrijstelling van rechtswege. De brieven blijven dus maatwerk. Pas de brief aan indien nodig en overleg hierover.
- De brief stimuleert ouders om hun kind aan te melden bij een school. Als ouders vragen hebben of hulp nodig hebben kunnen zij een afspraak maken met Leerplicht.
- De brief wordt opgesteld door de leerplichtambtenaar en ondertekend door de LPA, eventueel een andere LPA en/of het managementteam Leerplicht

- **Let op:** Er kan ook een groep ouders zijn die, na het hebben van de vrijstelling in het schooljaar 2025-2026, geen herhaald beroep indienen op de vrijstelling voor het schooljaar 2026-2027. Na 1 juli weten we hoe groot deze groep is. Deze kinderen zijn dan niet meer vrijgesteld en dienen ook ingeschreven te worden op school. De ouders van deze kinderen dienen ook een brief te krijgen om hen te stimuleren hun kind aan te melden op school. Dit gaat om de brief:
    - **Brief vrijstelling 5 sub b: geen herhaald beroep schooljaar 2026-2027**

5 sub b specialisten team: Als de ouders zijn geïnformeerd dat de vrijstelling niet ontstaat, wordt het werkproces afgesloten en start het werkproces ‘absoluut verzuim’. Deze jongerendossiers blijven het komende schooljaar 2026-2027 bij de 5 sub specialist en worden niet overgedragen aan een AV specialist. Dit doen we zodat alle 5 sub b casussen vanuit een vast team behandeld worden. Er wordt gewerkt aan een filteroptie 5 sub b bij AV in JVS zodat de 5 sub b specialisten snel kunnen filteren op alle AV 5 sub b casussen.

Stap 5: Reactie van ouders en het voeren van een gesprek

Als ouders bellen of mailen met vragen naar aanleiding van wel/niet ontstaan van de vrijstelling, hangt het van de situatie af hoe we reageren. Bij eenvoudige, procedurele vragen antwoordt de ondersteuning of leerplichtambtenaar per telefoon of e-mail.

Als ouders aangeven inhoudelijk moeite hebben met het niet ontstaan van de vrijstelling of hulp nodig hebben met het vinden van een school, nodigt een leerplichtambtenaar hen uit voor een gesprek. Deze gesprekken worden gevoerd door de behandelend LPA, ondersteund door de senior of de manager. Bespreek met je senior en manager op basis van de casus wat hierin nodig. Als ouders een juridisch adviseur inschakelen, is aanwezigheid van de manager bij het gesprek aan te raden. Laat aan de ouders weten wie er aansluiten bij het gesprek. Het doel van het gesprek is tweeledig:

Luisteren en toelichting geven

- In de eerste plaats zullen ouders waarschijnlijk willen uitleggen waarom de vrijstelling voor hen belangrijk is. Voor ons is dit ook belangrijke informatie: wij willen weten wat ouders beweegt (de wethouder wil dit ook weten). Ouders mogen zich ook uiten. Voor sommigen van hen zal dit een grote verandering zijn. Hiervoor

moet dus ruimte zijn in het gesprek. Bewaak hierbij de grenzen: emotie mag, maar agressie is niet acceptabel. Geef het aan als je hier hulp bij nodig hebt.
- Ouders kunnen vragen om een toelichting op het niet ontstaan van de vrijstelling van rechtswege. Je kunt dit uitleggen aan de hand van bovenstaande punten en het arrest van de Hoge Raad. Daarbij kun je aangeven wat dit in Amsterdam betekent en luisteren naar hoe ouders hier tegenaan kijken. Zorg dat je niet in een inhoudelijke discussie komt met ouders over het wel of niet voldoen van openbare scholen aan de verplichting tot objectief, kritisch en pluralistisch godsdienstig/levensbeschouwelijk/maatschappelijk onderwijs, omdat wij ervan uitgaan dat scholen aan deze verplichting voldoen. Als ouders het zover willen laten komen, is het aan een rechter om hier uitspraak over te doen.

Ouders stimuleren om hun kind bij school aan te melden
- Het belangrijkste doel van het gesprek is ouders stimuleren om hun kind bij een school aan te melden. Je kunt vragen of ouders hier hulp bij nodig hebben. Je kunt ouders helpen met het vinden van informatie via de Scholenwijzer, OCO Amsterdam of, in gevallen van passend onderwijs het Oudersteunpunt, zie hieronder.
- Als ouders hiervoor openstaan, kun je met hen meedenken over hoe zij de overgang naar school zien en hoe ze bijvoorbeeld met school in gesprek kunnen gaan over wat hun kind nodig heeft, bijvoorbeeld omdat het nog nooit in een klas heeft gezeten.
- Als er nog geen passende plek beschikbaar is, is dat geen reden voor een vrijstelling. Zolang ouders meewerken aan de plaatsing, zijn zij niet verwijtbaar en hoeven ze geen zorgen te hebben over handhaving.
- De kern is om begrip te tonen en respectvol te zijn naar ouders, maar ook duidelijk te maken dat we verwachten dat ouders hun kind bij een school laten inschrijven.
- **Let op bij deze gesprekken**: Handhaving is bij deze gesprekken niet de eerste insteek. Dit kan verder in het proces wel aan de orde zijn (zie hiervoor stap 6)
- Maak een gespreksverslag en leg dit vast in JVS. Dit is belangrijk om het aantal gesprekken te monitoren en de bewaartermijnen na te leven. Als ouders zelf schrijven of vertellen wat hun godsdienst of levensovertuiging is, mag je dit in deze actie vastleggen.

Betrouwbare informatie over onderwijs in Amsterdam:
Schoolwijzer Amsterdam: Home, Schoolwijzer Amsterdam
Onderwijs Consumenten Organisatie Amsterdam: Home | OCO
Bij vragen over ondersteuning en Passend Onderwijs: Oudersteunpunt Amsterdam

Stap 6: Monitoring en handhaving (5 sub b AV proces)

- De bedoeling is dat kinderen worden ingeschreven op school. Als een kind wordt ingeschreven op een school draag je het dossier over aan de lpa die aan deze school verbonden is.
- Gebeurt dat niet, dan ontstaat er per ingang van het nieuwe schooljaar (1 augustus) absoluut verzuim.
- Let op: er kan ook een groep ouders zijn die, na het hebben van de vrijstelling in het schooljaar 2025-2026, geen herhaald beroep indienen op de vrijstelling. Deze kinderen zijn dan niet meer vrijgesteld en dienen ook ingeschreven te worden op school.

- We volgen hiervoor een aangepaste versie van het AV proces:

- **Let op:** bij alle volgende stappen geef je prioriteit aan de jongste kinderen. Deze groep (voorheen vrijgestelde) kinderen is het grootst en stroomt naar verwachting het gemakkelijkst naar onderwijs.

    - Vanaf 1 september controleer je of de betreffende kinderen zijn ingeschreven op school.
    - Is dit niet het geval: dan stuur je de BVI brief.
    - Controleer na 2 weken: Komt er geen reactie en geen schoolinschrijving: neem telefonisch contact op. Bij geen gehoor of geen telefoonnummer ga je op deurbezoek.
- Komt er geen reactie, krijg je geen contact, of geven ouders aan dat zij hun kind niet bij een school laten inschrijven, en heeft er niet eerder een gesprek plaatsgevonden, dan nodigt de leerplichtambtenaar ouders uit voor een gesprek (zie stap 5) .Nodig het kind hierbij ook uit, tenzij je verwacht dat het gesprek niet over het onderwijs en de ontwikkeling van het kind zal gaan (bijvoorbeeld als ouders aangeven dat ze een advocaat meenemen).
- De volgende vervolgstap is afhankelijk van het feit of
    - Er voor een kind een eerste beroep op de vrijstelling of
    - Een herhaald beroep op de vrijstelling is gedaan.

6a: bij 1e beroepen op deze vrijstelling

- Als ouders na minimaal één gesprek (of na niet komen opdagen bij een gesprek) hun kind niet bij een school laten inschrijven én dit het eerste beroep op deze vrijstelling was, nodigt de leerplichtambtenaar ouders uit voor een verhoor via een aangetekende brief.
- Na het verhoor maakt de leerplichtambtenaar proces-verbaal op.
- Zijn er in het gezin van het kind met een 1e beroep op de vrijstelling ook kinderen die herhaalde beroepen op de vrijstelling hebben, behandel dan ieder kind apart. Maak geen gezins PV op.

6b: bij herhaald beroep op de vrijstelling

- Als ouders na minimaal één gesprek (of na niet komen opdagen bij een gesprek) hun kind niet bij een school laten inschrijven én dit een herhaalberoep op deze vrijstelling was, nodigt de leerplichtambtenaar ouders en kind uit voor een nieuw gesprek.
- Als een kind nog niet klaar is voor onderwijs, kan er samen met het onderwijs een plan van aanpak worden gemaakt met de stappen die hiervoor nodig zijn. De LPA stuurt er bij ouders op aan dat zij hun kind alvast schriftelijk aanmelden bij een school, zodat er vanuit het onderwijs kan worden meegedacht en het samenwerkingsverband zo nodig wordt betrokken. De overgang kan maatwerkoplossingen vragen.
- Deze overgangsperiode is nadrukkelijk geen voortzetting van de bestaande situatie, maar een traject waarin actief wordt toegewerkt naar onderwijsdeelname.
- Ouders moeten aantoonbaar werken aan de terugkeer naar school. Als zij niet op gesprek komen, niets van zich laten horen of zij blijven tijdens gesprekken aangeven dat ze het principieel oneens zijn met het niet ontstaan van de vrijstelling

en niet toewerken naar schoolgang, dan kunnen de ouders worden opgeroepen voor verhoor via een aangetekende brief. Het overgaan tot verhoor blijft maatwerk. Overweeg je dit, bespreek het met je senior of in het casuïstiek overleg.
- Na het verhoor maakt de leerplichtambtenaar proces-verbaal op.
- Zijn er in het gezin van het kind met een 1e beroep op de vrijstelling ook kinderen die herhaalde beroepen op de vrijstelling hebben, behandel dan ieder kind apart. Maak geen gezins PV op.
- Heb je signalen over onveiligheid van het kind, volg dan de meldcode.
- Het is belangrijk om alle informatie vast te leggen in JVS, zowel voor het volgen van de casus als voor het vormen van onze visie op deze vrijstelling t.b.v. een verwachte wetswijziging op dit onderdeel.

Alle benodigde brieven:

1. Ontvangstbevestiging beroep vrijstelling 5 sub b
2. Brief WEL ontstaan vrijstelling 5 sub b
3. Brief NIET ontstaan vrijstelling 5 sub b (1e beroep op vrijstelling)
4. Brief NIET ontstaan vrijstelling 5 sub b (herhaald beroep op vrijstelling)
5. Brief geen herhaald beroep vrijstelling 5 sub b